

Elintarviketurvallisuusvirasto

Viite Talousarvioasetus (254/2004) 66i §

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN KANNANOTTO ELINTARVIKETURVALLISUUSVIRASTON VUODEN 2016 TILINPÄÄTÖKSESTÄ

Maa- ja metsätalousministeriön (ministeriö) kannanotto Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) toiminnasta perustuu Eviran vuoden 2016 tilinpäätösasiakirjaan, Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) laatimaan tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2016 sekä viraston toiminnasta saatuun muuhun informaatioon. Maa- ja metsätalousministeriö esittää kannanottonaan viitekohdassa mainitun asetuksen perusteella Eviran vuoden 2016 tilinpäätökseen seuraavaa:

1. Arvio tuloksellisuuden kehityksestä ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta**a) Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tuki**

Evira tukee toiminnallaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden ja maa- ja elintarviketalouden politiikkasektorin tavoitteiden saavuttamista. Evira on toteuttanut vuoden 2016 tulossopimuksessa sovittuja toimenpiteitä ja saavuttanut sille asetetut tavoitteet melko hyvin.

Elintarviketurvallisuuteen liittyvät tulostavoitteet saavutettiin pääosin, eikä suurempia elintarviketurvallisuuskriisejä esiintynyt. Salmonellaposiitivisten rehuaine-erien määrä lisääntyi huomattavasti kolmasmaatuonnissa vuoteen 2015 verrattuna, mutta toistaiseksi rehuperäisiltä salmonellaepidemoilta on välttytty. Elintarvikevalvontatietojen julkistamista koskevan OIVA-järjestelmän käyttöä laajennettiin koskemaan myös laitoksia ja muita elintarvikehuoneistoja. Toimijoille suunnattua yleistä tiedottamista ja neuvontaa on syytä edelleen kehittää sekä OIVA-järjestelmän että yleensä valvontaohjeiden osalta. Kotimaisten elintarvikkeiden kemiallisten aineiden seurantaohjelmat toteutuivat suunnitellusti ja osoittivat, että vierasaineiden ja kasvinsuojeluaine- ja eläinlääkejäämien esiintyvyys on vähäinen. Ravitsemusturvallisuus huomioitiin uusissa kansallisissa lapsiperheiden ruokasuosituksissa sekä korkeakouluopiskelijoiden ruokailusuosituksessa. Evira tarttui pontevasti elintarvikepetosten selvitystyöhön, ja oli keskeisessä roolissa luotaessa uusia ja tehokkaita toimintamalleja elintarvikevalvonta-, vero- sekä syyttäväviranomaisten yhteistyölle. Elintarviketurvallisuuteen liittyvät poikkeamatilanteet on hoidettu hyvin. Eviran panostukset vientiedellytysten parantamiseksi ovat jatkuneet aktiivisina ja tuloksellisina markkinoillepääsyhankkeen ja valvontajärjestelmien käynnistämishankkeen myötä. Elintarvikesektorin byrokratianpurku-kärkihankkeen osalta Evira on edelleen korjannut riskiperusteisia valvontaohjeitaan byrokratiaa vähentävään suuntaan. Vuonna 2016 käynnistettiin pk-yritysten osaamisen nostoon ja neuvontaan keskittyvä kärkihanke. Luomuvalvontaa koskeneen FVO-tarkastuksen suunnittelu ja järjestelyt hoidettiin mallikkaasti. Sosiaali- ja terveysministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen yhteisen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmän (VATI) hanke-toimisto perustettiin Eviraan ja järjestelmän kehittäminen aloitettiin.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osalta tulostavoitteet saavutettiin kohtalaisesti. Tarttuvien eläintautien tilanne tuotantoeläimissä sekä seura- ja harraste-eläimissä säilyi hyvänä, joskin luonnonvaraisissa linnuissa ja yhdellä lintutarhalla todettiin korkeapatogeenistä lintuinfluenssaa. Evira toteutti tilanteen edellyttämä toimenpiteet tehokkaasti eikä tartunta levinnyt siipikarjatiloihin. Eläintautien ennaltaehkäisyä ja varautumista, erityisesti afrikkalaisen sikaruton varalta, jatkettiin tehostamalla tuontivalvontaa, sidosryhmäyhteistyötä, tiedotusta sekä kehittämällä näytteiden keruu- ja palkkiojärjestelmää. Näitä

toimenpiteitä ja erityisesti laaja-alaista tiedottamista ja tuontivalvontaa EU-lainsäädännön sallimissa puitteissa tulee pitää yllä jatkossakin. Laboratoriopalvelujen laatua ja tehokkuutta parannettiin jatkamalla tutkimusmenetelmien akkreditointia ja kehittämällä sähköistä asiointia ja vastauspalvelua. Evira arvioi, että vaatimustenmukaisia diagnostiikka- ja analyysipalveluita on tulostavoitteen mukaisesti saatavilla riittävästi virastossa.

Eläinten hyvinvoinnin ja jäljitettävyyden valvonta toteutui pääosin suunnitellusti. Eläinten pitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvontaa tehostettiin ja rekistereiden eheyttä pyrittiin parantamaan yhteistyössä kunnanviranomaisten kanssa. Lopetusasetuksen toimeenpanoa jatkettiin ja teurastamovalvontaa kehitettiin. Edelleen tulisi kehittää tarkastusten lisäksi muita sellaisia keinoja, joilla lainsäädännön toimeenpanoa saataisiin vielä parannettua ja valvonnassa havaittujen laiminlyöntien määrää vähennettyä. Valvonnan ja muiden eläinten hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävien toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia tulisi myös kehittää samoin kuin menettelyä, joka ottaisi paremmin huomioon riskiperusteisen valvonnan aiheuttaman lisääntyneen laiminlyöntien havaitsemisen ja samalla tuottaisi tietoa kokonaistilanteesta eläintenpidossa.

Myös **kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden** osalta tulostavoitteet saavutettiin hyvin. Kasvinterveystilanne säilyi hyvänä lukuun ottamatta aasianrunkojäärän löytymistä ensimmäistä kertaa Suomesta kasvavista puista vuoden 2015 lopulla. Runkojäärän hävittämiseksi tehtiin laajat kartoitus- ja torjuntatoimenpiteet ja niistä viestittiin aktiivisesti ja monipuolisesti. Markkinoidut maatalouden tuotantopanokset vastasivat säädösten vaatimuksia ja mahdollistivat kilpailukykyisen ja kannattavan tuotannon. Valvonnan riittävään riskiperusteisuuteen on syytä kiinnittää huomiota toimintakokonaisuudessa.

Tieteellistä tutkimusta ja riskinarviointia tehtiin aiempien vuosien tapaan monipuolisesti Eviran eri tehtäväalueilla ja myös yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Kasvinterveyden riskinarviointi on viime vuosina edennyt hyvin ja aiemmin kehitetyllä mallilla (FinnPRIO) voitiin nyt arvioida kasvintuhoojista aiheutuvaa riskiä Suomen olosuhteissa ja tuloksia soveltaa riskinhallinnassa.

b) Toiminnallinen tehokkuus, mm. tuottavuusohjelman toteutuminen

Virasto saavutti pääosin sille asetetut toiminnallisen tehokkuuden tavoitteet. Viraston toiminnan kokonaistuottavuus sekä siirtyvä erä kasvoivat toisena vuotena peräkkäin luoden vakaan perustan toiminnalle. Maksullinen toiminta kasvoi hieman edellisvuodesta, mikä oli pääasiassa seurausta elintarvikevien edistämiseen kohdistuneesta asiantuntijatyöstä. Virasto on parantanut maksullisen toiminnan kustannusvastaavuutta, mutta kustannusvastaavuudessa on edelleen jonkin verran eroja toimintakokonaisuuksien välillä. Lisäksi valtion maksuperustelain 7.1§:n mukaista hintatukea ei ole hyödynnetty täysimääräisesti. Kustannusvastaavuuden kehittämistä tulee näin ollen edelleen jatkaa.

Evira toimi kiitettävästi alan sääntelyn purkamisessa, oman ohjeistuksensa selkiyttämisessä sekä lupa- ja ilmoituskäytäntöjen yksinkertaistamisessa yritysten toimintaedellytysten tukemiseksi. Lisäksi Evira osallistui aktiivisesti aluehallintoviranomaisten sekä ELY-keskusten tulossopijajärjestelmän ja tulossopimusten valmisteluun. Evira on myös tuonut oman panoksensa maakuntauudistuksen valmisteluun.

Tietohallintahankkeet eivät ole edenneet tavoitteiden mukaisesti. Tämä koski erityisesti Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatietojärjestelmää (ELVI) ja Eläintenpitäjärekisterin (EPR) sähköisen asioinnin kehittämistä, jotka etenivät selkeästi suunniteltua hitaammin. Myös laboratoriotutkimusten tietojen saaminen Elintarvikevalvontatietojen keruujärjestelmään (KUTI) viivästyi.

c) Tuotokset ja laadunhallinta

Evira jatkoi laadunhallinnan kehittämistä mm. korostamalla asiakasnäkökulmaa toiminnassa ja osallistamalla asiakkaita entistä enemmän toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Toiminnan tuloksena syntyvien suoritteiden kirjo on poikkeuksellisen laaja ja virasto raportoi niistä riittävällä tavalla. Suoritteiden määriä taulukoitaessa olisi hyvä käyttää riittävästi selitteitä kuvaamaan oleellisia muutoksia toteutumisessa verrattuna asetettuihin tavoitteisiin, arvioihin tai edellisten vuosien tuloksiin. Huolimatta niukenevista resursseista, onnistui Evira pääosin saavuttamaan tuotoksille asetetut tavoitteet.

d) Henkisten voimavarojen hallinta

Viraston henkilötövuosien määrä laski viidellä henkilötövuodella edellisvuoteen verrattuna. Tulevien vuosien määrärahakehitys asettaa myös jatkossa haasteita tehtävien priorisoinnille sekä resurssien ja tehtävien pitämiseksi tasapainossa.

Eviran työtyytyväisyys (3,49) parani hivenen edellisvuodesta ollen keskitasoa. Vuoden lopulla virastossa siirryttiin prosessimaiseen työskentelyyn ennakoiden tulevaa organisaatiouudistusta. Toimintaa kehitettäessä tulee kiinnittää huomiota myös viraston sisäisiin asiakkuuksiin tiedonhallinnan parantamiseksi. Sairauspoissaoloissa on ollut kasvua useamman vuoden ajan. Henkilöstön työkyvyn sekä työhyvinvoinnin tukemiseen on aktiivisesti etsittävä keinoja ja huolehdittava riittävästä ja oikein kohdistetusta henkilöstön kehittämisestä sekä kouluttamisesta.

2. Tuloksellisuusraportoinnin perusteiden asianmukaisuus ja kehittämistarpeet

Tuloksellisuusraportointi on monipuolista, johdonmukaista ja tuottaa tarvittavat tiedot. Joidenkin asetettujen tulostavoitteiden osalta ei ole kuitenkaan analysoitu minkä vuoksi tavoitteita ei ole kokonaan saavutettu. Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan Evira on pääsääntöisesti noudattanut talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä. Ministeriö pitää tärkeänä, että tilintarkastajien suositukset otetaan toiminnassa huomioon ja korjataan havaitut puutteet. Lisäksi ministeriö edellyttää viraston edelleen kehittävän yhteistyötä, työn- ja vastuunjakoa sekä tiedonvälitystä Palkeiden kanssa tietojen luotettavuuden lisäämiseksi.

3. Ministeriön esitys viraston toimenpiteiksi tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriö pitää tärkeänä, että Evira vastaisuudessaakin kiinnittää erityistä huomiota toiminnan suunnittelussa tehtävien priorisoimiseen suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin, myös viraston ohjatessa muuta hallintoa. Muutosten läpiviennissä on tärkeä huomioida henkilöstön hyvinvoinnin turvaaminen ja panostaa henkilöstön osaamisen ylläpitämiseen ja sen vahvistamiseen tulevien vuosien tarpeet ja strategiset päämäärät huomioiden. Myös joustavuutta henkilöresurssien käytössä yli viraston sisäisten organisaatorajojen on hyvä kehittää. Asiakaslähtöiseen prosessiorganisaatioon siirtyminen luo hyvän perustan toiminnan kehittämiseksi.

Eviran tietohallintohankkeiden osalta tulee kiinnittää huomiota laitoksen omarahoitusosuuteen sekä pidemmän että lyhyemmän aikavälin suunnitteluun ja hankkeiden toteutukseen. Kehittämishankkeissa on pyrittävä ensisijaisesti toiminnan, palveluiden ja prosessien uudistamiseen tiedonhallinnan kehittämisen lisäksi. Riittävä toimintaprosessien kehittämisen ja hankehallinnan osaaminen on varmistettava. Substanssi- ja tietojärjestelmäasiantuntijoiden yhteistyötä Eviran sisällä ja yli virastorajojen myös ministeriön suuntaan tulee edelleen parantaa. Erityisesti sähköisen asioinnin kehittämisessä on pyrittävä aitoon, organisaatorajat ylittävään asiakaslähtöisyyteen.

4. Ministeriön omat toimenpiteet viraston tuloksellisuuden parantamiseksi

Elintarviketurvallisuusviraston ja Maaseutuviraston vuoden 2019 alussa tapahtuvan yhdistämisen tavoitteena on edelleen parantaa myös virastojen tuloksellisuutta. Yhdistämisen ensisijaisena tavoitteena on yhtenäistää hallinnon rakenteita siten, että virastoja on helpompi ohjata, ne ovat toiminnallisesti ja hallinnon vastuujen kannalta nykyistä selkeämpiä kokonaisuuksia ja niiden toiminta on yhteiskunnallisesti vaikuttavampaa ja kustannustehokkaampaa.

Ministeriö on vuonna 2016 aloittanut Tunnusluvut ja analysointi tulosohjauksessa -pilotin Eviran kanssa ja tulee seuraamaan projektin käytäntöön viemistä vuoden 2017 tulossopimuksen väliraportissa. Ministeriö tulee jatkamaan hallinnonalan strategiatyötä ja hallinnonalan vaikuttavuustavoitteiden täsmenmistä sekä virastojen ja laitosten tulostavoiteasetannan yhteensovittamista.

Kansliapäällikkö

Jaana Husu-Kallio

Osastopäällikkö

Minna-Mari Kaila

TIEDOKSI: Valtiovarainministeriö
Valtiotalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori
MMM/osastot ja toimialat
MMM/HAKE/ohjaus- ja talousyksikkö
MMM/RO/yksiköt